

FAJTSÁG ÉS GYARMATOSÍTÁS. Az egész emberi történet — s ez alatt napjaink primitív népeinek megiratlan történetét is értjük — nem egyéb harcok, háborúk, hódítások, beszivárgások és vándorlások sorozatánál. Évezredek óta a keveredés volt a szabály s a keveredés adott életet új fajoknak. „A tiszta fajok eltűntek jóval a történeti idők előtt.“ (Cester Millot: Les Races humaines. 207. o.)

Az utolsó és legnagyobb hasonló mozgalom a gyarmatosítás, mely az egész világon szétszórta az európaiakat. Az első gyarmatosítók, a spanyolok és portugálok nem tulajdonítottak maguknak semmiféle faji felsőbbrendűséget; még kevésbé a franciák, akik temérdek félvért hagytak maguk után régi gyarmataikon (pl. Kanadában). S ha az angol-szász gyarmatosítók mindig idegenkedtek is a keveredéstől, el kell ismernünk, hogy a fehér fajnak ez a felsőbbrendűsége nem volt szabályozva hivatalosan. Az utóbbi időben két európai nép hevesen állást foglal a „magasabb“ és „alacsonyabb“ faj keveredése ellen — az utóbbi természetesen a gyarmati ős lakosságát jelenti. Olaszország ethiopiai gyarmatosításával pontosan egybeesik a fajiság mellett való nyílt állásfoglalása is. Az 1937. évi *Lessona*-féle rendelet törvény kifejezetten megtiltja az olaszok és a benszülött nők közötti viszonyt s a vegyesházasságokat. Ezzel egyidejűleg heves olasz sajtórohám indul a félvérűség ellen.

A faszizmus előtt az olasz közvélemény kedvezően ítélte meg a keveredést. Az afrikai olasz gyarmatokon s mindenekelőtt Eritreában a kevertvérűek száma 1885 óta állandóan emelkedett. A világháború után azonban számuk kezdett nyugtalanságot okozni. Gini már 1919-ben olyan javaslatot tett, mely a fehérek és színesek közti házasságokat próbálta megakadályozni. A javaslatát nem támogatták sem a misszionáriusok, sem a gyarmati szakértők. Mauro de Leonessa 1921-ben csak azoknak az olasz férfiaknak a házasságát javasolta, kiknek benszülött asszonytól gyerekeik voltak. A VIII. rabszolgaellenes kongresszus viszont azt kérte, hogy ismerjék el a félvér polgárjogait és emeljék állampolgári sorba, az apa megkeresését pedig külön törvény biztosítsa.

Az olasz faszizmus 1935-36-ban gyors és teátrális változást idézett elő. Gini tervei ismét előtérbe kerülnek. G. M. del Monte, a *Rivista delle Colonie* szakembere már az új állásfoglalás híve. Szerinte az európaiak és benszülöttek viszonya alacsonyabbrendűség szempontjából négy osztályt eredményez:

1. A hódítás tartama alatti „fiziológiai szükségesség, mely megőrzi a fehér öntudatát és polgári méltóságát“. Innen az időleges, a holnap-talan viszonyok a harcok állása szerint. — 2. A fehér „megkivánja“ a benszülött nőt: a „hedonista érdek“ űzi erre. — 3. Noha „tudatában van az erkölcsi süllyedésnek és faji perverziónak“, még ha van is fehér asszony a gyarmaton, előnyben részesíti a benszülöttet. — 4. Végül a szomorú epizód: „a viszonyok törvényes házasságokká válnak. A fehér polgári méltóság teljesen megsemmisül, a felsőbb fajhoz való tartozásának érzése a legalacsonyabbra süllyed.“

A „tudományos“ érvek felsorolása során Del Monte elismeri „a keveredés feltétlen jelentőségét a népek fejlődésének szempontjából.“ Új fajok keletkezéséhez vezetett ez a keveredés, — állapítja meg — és megfiatalított hanyatló népeket. A keveredés azonban részben szerencsés (fehérek és amerikai indiánok vagy hottentoták és polinéziaiak között), részben káros (fehérek és malájaiak), részben pedig kétes, mint az olaszok és abesszinek esetében.

Ez az egyhangú faji harc 1937 óta váltakozó hévvel folyik az olasz sajtóban. Az alkalmazott „tudományos“ érvek aszerint erősebbek vagy

gyengébbek, amint az újságíró műveltebb vagy tudatlanabb. Az *Azione Coloniale* már egyáltalán nem találja merésznek, hogy: „a faji előítéletnek szigorúan tudományos alapja van.” Valóságos büntett — teszi hozzá — azt hinni, hogy a fajok keveredése a béke egyik eszköze lehet. Ez az elmélet tökéletes ellentéte „a legegyszerűbb életteni törvényeknek.”

Az olasz fasiszta párt egyébként tizparancsot adott a gyarmatoknak, melynek 6. pontja így szól: „Ne folytass semmiféle viszonyt benszülött asszonnyal. A keveredés hatalmas birodalmakat tett tönkre.”

Bizonyára nem lenne érdektelen megtudni, vajjon a tisztán tudományos érvelés elégséges-e a fasiszmus fajisághoz való makacs ragaszkodásának megmagyarázására vagy a vizsgálódás során kiderülne, hogy sokkal felszínesebb dolgokról van szó? A már idézett Del Monte kifejezetten elismeri e gyanu jogosultságát, mikor azt írja: „tul minden életteni szemponton, pusztán nemzeti szempontok indokolhatják a faji elzárkozást a gyarmatok meghódított népeivel szemben.” Melyek azonban ezek a nemzeti szempontok?

A tapasztalat mindenesetre megmutatta, hogy a keveredés komoly problémája a gyarmatpolitikának. A kevertvérű, kívül a benszülött társadalmán és be nem fogadva a hódítók közé, igyekszik megszerezni polgári és gazdasági egyenjogúságát az utóbbiakkal. Műveli magát, kényelmetlenebbé válik, mert gyakran világosabban látja a szótlanul tüdő benszülöttek nyomorát, mint ők maguk. A meghódított nép fölött való uralkodás igen fontos feltétele a teljes elzárkozás. A félvér ugyanis, aki a két társadalom között lebegve egyideig, végül mégis felküzdené magát a hódítók közé, nagyon rossz példa lenne az elnyomottak számára. Olaszország pedig Abesszinia örök időkre való birtoklására szándékszik berendezkedni.

Az olasz külpolitika ezen a ponton éles szemrehányásokat tesz a francia gyarmatpolitikának, mely alkalmas a fajok keveredésére. „Ezt a politikát Európa s a világ közvéleménye elé kellene tárnai — írják — mindenfelé, ahol a feltétlenül magasabbrendű fehér fajnak egyetlen tagja él, hogy Franciaország színeseket ültet át Európa szívébe.” Ha meggondoljuk, hogy Hitler *Mein Kampf* c. könyvében csaknem ezeket írja: „A szerep, amit Franciaország ma Európában játszik, a legnagyobb bűn a fehér társadalommal szemben”, úgy inkább hajlandók vagyunk azt hinni, hogy ez a fajimádat germán, mint latin eredetű.

Végül, ha ez az egész lázítás bizonyít valamit, az nem egyéb, mint a kérdéssel való intenzív foglalkozás szükségessége. A félvérűség problémája valójában társadalmi probléma: hogyan áll a félvér a gyarmatosítás következtében létrejött új társadalomban. Hiszen szemünk láttára keletkeznek új fajok Afrikában, amint annakidején Amerikában keletkeztek a spanyolok és indiánok keveredéséből. Ezt a tényt pedig semmilyen rendelettel nem lehet megváltoztatni. A fajok elkülönülésének kimondásával Olaszország csak elfátyolozza arcát a valóság elől, hogy zavartalanabban élvezhesse hatalmi vágyait.

Amit azonban valóban nem lehet elviselni, az kétségtelenül csak a Róma és Berlin által a fajiság igazolására mesterségesen felépített áltudomány. Egyetlen komoly ethnológus vagy antropológus sem hiszi el mosoly nélkül ennek a „tudománynak” a tétéleit. Ismételjük: az egész világot, Németországtól Oaszországig, csupa félvérek népesítik be. S ha valószínű is, hogy bizonyos kereszteződések biológiailag kevésbé kedvezőek, el kell ismernünk, hogy ennek kivizsgálására még kevés komoly munkát fordítottak. Nem, — a faji ideológia nem tudomány. A hódítók félelmét tükrözi csupán, akik új népek születésével bizonytalannak lát-

ják hatalmukat a meghódított területen s akik meg szeretnék állítani az időt a győzelem áldott pillanatában. (I. S.)

A JÁTEK ES PIHENÉS. A játék mindig több, mint pihenés közbeni elfoglaltság. Ösztönös tevékenység, mely minden tapasztalatot megelőz.

A pszichológusok számos elméletet dolgoztak ki a játék lélektanáról. Egyesek egyszerű pihenésnek minősítik, mások a felesleges energiák kiélési formájának tekintik. Nagyon érdekes *Stanley Hall* angol pszichológus atavisztikus elmélete. Szerinte a gyermek játéka keresztül megismétli az emberi faj egész szellemi fejlődését, átmegegy a nomád-ság, a mezőgazdaság, a kereskedelem fokain, hogy fejlődése végén a modern „ipari“ emberhez jusson el. — *Karl Gross* szerint is a játék előkészítő gyakorlat az érett, felnőtt életre.

A felhozott elméletek szerint a játék komplex; nem lehet sem egyetlen ösztönre visszavezetni, sem egy általános elmélettel megmagyarázni. Míg a gyermeki játék az alapvető életösztönök megnyilvánulása, mint a „főzőcske“ (a táplálkozás) és a „baba“-játék (az anyasági ösztön), addig a lelki érettség s fejlődés bizonyos fokán (13-15 év) a játék jellege szellemi (domino, sakk). Legmagasabb megnyilvánulási formáiban a játék a művészetbe megy át.

A játéknak nagy a jelentősége a nevelés szempontjából. Számos eredményes pedagógiai rendszer alapja a játék. A játék lélektani elemei érvényesülnek a legtöbb szórakozásban s a normális életnek is nélkülözhetetlen előfeltétele. Az alacsonyrendű állatok és a gyengeelműek nem játszanak. A munka és szórakozás közti harmonikus egység a szellemi élet egyensúlyának leglényegesebb tényezője.

A ROOSEVELT-KISÉRLET lényege az ipari és mezőgazdasági termelés, valamint a nemzeti jövedelem elosztásának állami ellenőrzése és irányítása. A terv eddigi alakulása két szakaszra osztható. Az első a legfelsőbb bíróság ismeretes ítéletéig terjed. Ebben a szakaszban Roosevelt tevékenysége diktatorikus, a második szakaszban, mely még ma is tart, az állam beavatkozása a gazdasági életbe csak közvetett, amilhez megjegyzendő, hogy jólehet az USA legfelsőbb bírósága alkotmányellenesnek minősítette a Roosevelt-kísérlet gerincét tevő két törvényt (*NIRA* és *A. A. A.*) ezek még ma is mélyreható befolyást gyakorolnak az amerikai gazdasági életre.

A *NIRA*-nak (*National Industrial Recovery Act*) két főcélja volt: 1. egyensúlyt teremteni a kifizetett bér-összeg mennyisége és a termelés összértéke között, amit a belső piac fogyasztó képességének emelésén keresztül próbált elérni; — 2. a munkaadó és munkás közötti viszonyt új alapokra fektetni azáltal, hogy megadta a munkásság szabad szervezkedési jogát. A *NIRA* hatálytalanítása után az 1935-ben hozott Wagner-törvény ezt a jogot továbbra is biztosítja.

Az *A. A. A.* (*Agricultural Adjustment Act*) célja a mezőgazdaság kimentése a válságból a bevetett területek csökkentésével. Ugyanakkor a kártalanításként nyújtott premiumok a mezőgazdasági lakosság vásárlóerejének növelését célozták.

Roosevelt kísérletével kettőt akart: meghaladni a válságot s a prosperitás bizonyos fokán rögzíteni a gazdasági életet. Az első, a belső piac vásárlóképességének emelésével, el is érte: az ipari termelés indexe (1928=100) 54-ről (1933) a múlt év derekán 106-ra szökött. Viszont nem sikerült az amerikai gazdaság fellendülésének állandósítása.